

OBCZAN LIVE: ZAKLÁDÁ OBCHODNÍ PODÍL V SJM ÚČAST DRUHÉHO MANŽELA V OBCHODNÍ KORPORACI?

21. 7. 2015 / Jiří Remeš / JŠK, advokátní kancelář, s.r.o.

Na červnové interpretační besedě jsem se zabýval tématem, zda obchodní podíl v SJM zakládá účast druhého manžela v obchodní korporaci či nikoli. Podstatou mého příspěvku bylo shrnutí doposud publikovaných názorů na otázku, zda podíl v obchodní korporaci, který jeden z manželů nabyl za trvání manželství, zakládá podle nového práva také účast druhého manžela v této korporaci, tedy zda se i druhý manžel stává (spolu)společníkem.

Dosavadní pojetí

Klíčovým ustanovením dosavadního SOZ v této otázce byl § 142 odst. 3, podle kterého platilo, že: *"Stane-li se jeden z manželů za trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, nezakládá nabytí podílu, včetně akcií, ani nabytí členských práv a povinností členů družstva, účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev."* K tomuto ustanovení zaujal Nejvyšší soud ve známém judikátu publikovaném jako R 68/2005^[1] výklad, kterým u obchodního podílu rozdělil složku majetkovou a účastnickou (korporátní). Součástí společného jmění se stávala pouze majetková složka podílu, k té bylo také nutné při vypořádání SJM přihlížet. Manžel se však nestal dalším nebo kolektivním společníkem. Práva vyplývající z účasti měl pouze manžel-společník, a pouze tento manžel měl tedy např. právo hlasovat na valné hromadě.^[2]

Nová dikce NOZ

Nová dikce NOZ již neobsahuje výslovnou doložku o tom, že by podíl v SJM nezakládal účast druhého manžela v korporaci. Ustanovení § 709 odst. 3 stanoví, že *„Součástí společného jmění je také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva. To neplatí, pokud jeden z manželů nabyl podíl způsobem zakládajícím podle odstavce 1 jeho výlučné vlastnictví.“*

Už před účinností NOZ toto ustanovení vyvolalo spory o to, zda lze toto ustanovení vykládat stejně jako doposud, či zda tím došlo ke kvalitativní změně a nabytí podílu či akcie za trvání SJM účast manžela v obchodní korporaci zakládá.^[3]

Názory pro kontinuitu

Kontinuitu s dosavadním pojetím zastávají autoři J. Dědič s P. Šukem,^[4] K. Eichlerová,^[5] I. Štenglová,^[6] M. Zuklínová^[7] a Ministerstvo spravedlnosti v důvodové zprávě k tzv. malé novele,^[8] která se má dotknout také předmětného ustanovení § 709 odst. 3 NOZ (o novele viz níže). Nejvíce argumentů uvádí prve jmenovaní autoři a M. Zuklínová. Ministerstvo spravedlnosti se ke všem z nich hlásí a dodává několik vlastních.

Uvedení autoři například uvádí, že práva vyplývající z účasti jsou práva osobní, a proto dosavadní závěr plyne už ze systematiky předmětného ustanovení (je zařazeno v rubrice Manželské **majetkové** právo). Z použití singuláru (... **stal-li se manžel** v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo družstva) dále dovozují, že zákon předpokládá, že se společníkem stane jen jeden manžel, a pro tento případ stanovuje § 709 odst. 3 následek. Pokud by ustanovení mělo znamenat opak, pak by bylo zbytečné, aby jej zákonodárce do § 709 NOZ vložil, neboť k tomu by postačil § 709 odst. 1 NOZ. Argumentuje se také právní jistotou společníků či spoluzakladatelů, kteří uzavírají společenskou smlouvu zpravidla jenom s jedním z manželů, a očekávají, že jen onen se stane společníkem. Proto se také uvádí, že nelze někomu vnutit účast v obchodní korporaci bez toho, aniž by společník/člen družstva projevil souhlas.

Názory proti kontinuitě

Naproti tomu se vyskytli také autoři, kteří s kontinuitou nesouhlasí, a tvrdí, že nabytí podílu za trvání manželství účast druhého manžela skutečně zakládá. Mezi tyto autory se řadí P. Bezouška s B. Havlem,^[9] P. Čech,^[10] F. Melzer s P. Téglem,^[11] J. Pokorná^[12] a J. Psutka.^[13] Prozatím nejvíce argumentů podle mne uvedli P. Čech a P. Bezouška s B. Havlem.

Tito autoři argumentují dikcí zákona a odpadnutím legislativní překážky tohoto výkladu. Argumentují také tím, že (obchodní) podíl je věcí, proto nelze přejímat judikaturu, která se vytvořila k bezpodílovému spoluvlastnictví manželů (BSM) a jejíž závěry byly převzaty i při aplikaci ustanovení o SJM. Dále mají být práva vyplývající z podílu majetková, nikoli osobní, a tedy ani systematika nebrání tomuto závěru. Argumentuje se jednotností podílu, ze kterého nelze oddělovat režim majetkový a účastnický. Projev vůle nelze vyžadovat, podobně jako v případech nabytí (nemovitých) věcí do SJM. Podobné řešení je také běžné například v Německu.

Průběh besedy

V debatě byly mnohé uvedené argumenty zopakovány a prohloubeny, padly ale i další. Prof. Černá uvedla, že k podílu nelze přistupovat jako k běžným věcem, a například ve Francii panuje doktorína odlišující hodnotu a titul k podílu. Uvedla rovněž, že takový názor by založil zákaz konkurence tohoto manžela.^[14] Dr. Tégl rozvedl, že úprava SJM v NOZ byla převzata z polského práva, kde spory o povahu podílu také trvaly dlouho, nakonec převážil názor, že SJM zakládá účast druhého manžela. Dr. Korbelt toto podpořil tím, že jistotu dalších společníků nelze brát za jedinou hodnotu, a uvedl příklady, kdy dochází ke změně v korporátní struktuře bez souhlasu dalších společníků.

Diskuse se zabývala také připravovanou (tzv. malou) novelou, která se má mj. dotknout dikce předmětného § 709 odst. 3 NOZ. Do ustanovení má být vložen dovětek, který v podstatě kopíruje stav a dikci § 143 odst. 2 SOZ.^[15] Někteří například uváděli, že novela spíše uškodí, protože nebude jasné, jak posoudit mezidobí před účinností této novely. Dr. Eichlerová však novelu přivítala, protože v této otázce alespoň činí jasno.

Názor referentův

Osobně se kloním k tomu, že podíl, který jeden z manželů nabude během trvání manželství, založí také účast druhého manžela v této obchodní korporaci. Práva váznoucí k podílu vnímám spíše jako majetková než osobní, a to i pokud jde např. právo hlasování na valné hromadě apod. Uznávám však, že dosavadní výklad je mnohdy praktičtější a lze předpokládat, že z toho důvodu tento názor také nakonec převáží.

Výsledky hlasování

Prostor na besedě neumožnil blíže rozebrat další spojené otázky s tím, pokud podíl v SJM také zakládá účast druhého manžela. Nezmiňoval jsem se proto o intertemporalitě nebo o otázkách vyplývajících z vlastnictví podílu v zahraničních korporacích. Pominul jsem také otázku, zda manželé mají povinnost zvolit si společného zástupce podle § 32 odst. 4 ZOK. Ti autoři, kteří se k otázce vyjadřují, tvrdí, že ano. Pokud s tímto názorem nesouhlasíte nebo si jím nejste jisti, ale domníváte se, že podíl v SJM účast druhého manžela zakládá, zvolte prosím možnost A).

Anketní otázka zněla: „**Zakládá obchodní podíl v SJM účast druhého manžela v obchodní korporaci?**“

- A. **Ano.** Pro: 10 hlasů (14 %)
- B. **Ano, a manželé si musí zvolit společného správce podílu.** Pro: 18 hlasů (25 %)
- C. **Ne.** Pro: 35 hlasů (50 %)
- D. **Nejsem přesvědčen/a o žádné z možností.** Pro: 8 hlasů (11 %)

Celkový počet hlasujících: 71

Níže v příloze naleznete PPT prezentaci přednesenou na besedě.

A jaký je Váš názor? Vyjádřete jej prosím prostřednictvím online hlasování níže, popř. komentářem k tomuto článku. Pokud jste již hlasoval/a na besedě, Váš hlas je do výsledků započítán a prosíme, abyste se online hlasování zdržel/a.

1. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. července 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004.
2. Nejvyšší soud v odůvodnění konkrétně judikoval, že: „[§ 143 odst. 2 SOZ] nelze vykládat jinak, než že jím není dotčena skutečnost, že následkem vynaložení prostředků patřících do společného jmění, aniž by se současně stali „kolektivními“ společníky ve společnosti s ručením omezeným, se obchodní podíl nabytý jedním z manželů stává součástí společného jmění obou manželů. Důsledkem ustanovení § 143 odst. 2 ObčZ je toliko oddělení či odlišení právního postavení společníka – manžela, jenž se stal společníkem obchodní společnosti, od právního postavení druhého manžela, který se společníkem nestal. **Jen manžel – společník má práva a povinnosti vyplývající pro něj z úpravy postavení společníka obchodní společnosti v obchodním zákoníku či jiném právním předpise nebo ve společenské smlouvě.**“
3. viz Čech, P. Činí rekonstrukce z obou manželů společníky? *Právní rádce* č. 10/2013.
4. Dědič, J. Šuk, P. K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. *Obchodněprávní revue* č. 6/2014.
5. Eichlerová, K. in Černá, S., Štenglová, Pelikánová, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. Praha : Wolters Kluwer, 2015, s. 309. (ve vztahu k podílu v s.r.o.).
6. Štenglová, I. in Černá, S., Štenglová, Pelikánová, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. Praha : Wolters Kluwer, 2015, s. 455. (ve vztahu k členství v nebytových družstvech).
7. Zuklínová, M. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer, 2014, komentář k § 709 NOZ.

8. Průběh legislativní přípravy je přístupný online v aplikaci ODOK pod čj. OVA 483/15, PID: [RACK9QMEL700](#). Novou dikci i důvodovou zprávu si lze přečíst také na těchto stránkách u § 709 NOZ.
9. Bezouška, P., Havel, B. Podíl v obchodní korporaci ve společném jmění manželů, prý vše jasné... *Obchodněprávní revue* č. 4/2015.
10. Čech, P. Činí rekodifikace z obou manželů společníky? *Právní rádce* č. 10/2013.
11. Melzer, F., Tégl, P. in Melzer, F., Tégl, P. a kol. *Občanský zákoník. IV. svazek. § 655–975. Rodinné právo*. Praha: Leges, 2015 (dosud nevydáno, názor je uváděn in op. cit. sub 9, P. Tégl se však k názoru na besedě přihlásil).
12. Pokorná, J. in Lasák, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Doležil, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, komentář k § 32 ZOK.
13. Psutka, J. in Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 169–71.
14. K diskusi k této otázce srov. mé shrnutí z druhé interpretační besedy, kde se probíral zákaz konkurence společníka: *OBCZAN LIVE: Vztahují se pravidla o střetu zájmu podle ZOK také na společníka/akcionáře kapitálové obchodní korporace; a v jakém rozsahu?*, dostupné online <https://obczan.cz/...akem-rozsahu>.
15. Ustanovení § 709 odst. 3 NOZ má nově znít takto: „**Součástí společného jmění je také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva; nabytí podílu však nezakládá účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev. To neplatí, pokud jeden z manželů nabyl podíl způsobem zakládajícím podle odstavce 1 jeho výlučné vlastnictví.**“

Autor: Jiří Remeš

Příloha: [SJM - Jiri Remes.pdf](#)

Hlasování

Zakládá obchodní podíl v SJM účast druhého manžela v obchodní korporaci?

- Ano. (16.04 %)
- Ano, a manželé si musí zvolit společného správce podílu. (23.58 %)
- Ne. (51.89 %)
- Nejsem přesvědčen/a o žádné z možností. (8.49 %)

Celkem hlasů: 106

Hlasovat

Zatím žádné diskuzní příspěvky